

Mamur, N. (2004). Çok Alanlı Sanat Eğitiminde Ölçümleme ve Değerlendirme Yaklaşımları: Bolu İli Örneği, *İlköğretim-Online*, 3(2), 1-18, [Online]: <http://ilkogretim-online.org.tr>

Çok Alanlı Sanat Eğitiminde Ölçümleme ve Değerlendirme Yaklaşımları: Bolu İli Örneği

Nuray MAMUR

Tarık Somer İlköğretim Okulu- Resim-iş Öğretmeni, BOLU
nuraymamur@mynet.com

ÖZ: Çok yönlü ve karmaşık bir yapıya sahip olan sanat eğitiminde ölçümleme ve değerlendirme alanında öğretmen, öğrenci ve sanat eğitimi araştırmacıları tarafından dile getirilen bir güçlük yaşanmaktadır. Türkiye’de sanat derslerinde bu konuda yerleşmiş bir sistem, geliştirilmiş ölçütler yoktur. Bu nedenle ölçümlendirmenin ve değerlendirmenin sanat eğitimindeki yerini ve önemini belirleyebilmek, Çok Alanlı Sanat Eğitiminde (ÇASEY) değerlendirme yöntemlerinin ne olabileceğini tespit etmek ve bir uygulama önerisi getirebilmek amaçlanmıştır. Devrimsel ve duyuşsal alan özellikleri gösteren uygulama alanına, sanat eleştirisi, sanat tarihi ve estetiğin katılmasıyla bilişsel özellikler kazanan çok alanlı sanat eğitiminde, öğretmenin bu genişletilmiş müfredat içerisinde yine aynı oranda genişletilmiş, objektif ve bilimsel bir değerlendirme yapabilmesi zorunlu hale gelmiştir. Çünkü, müfredat, öğrencinin deneyimlerini değiştirdiği için öğretmeninde öğretme, öğrenme ve değerlendirme yöntemlerini değiştirmesi gerekmektedir.

Anahtar sözcükler:Çok Alanlı Sanat Eğitimi- Ölçümleme ve Değerlendirme

The Methods of Assessment and Evaluation In Multi-Disiplinary Art Education: Bolu City Sample

ABSTRACT: Teachers, students and researchers who are involved with art education which is complex and has many aspects tell that they have had some problems about the evaluation and assessment. In Turkey, there aren't any established systems and progressed criteria about this subject at art education. Therefore, the aim of this research is to determine the importance of assessment and evaluation in art education to set down certain guidelines for evaluation and assessment and to suggest an applicable practice. With the participation of art criticism, history of art and aesthetics to the art education which has psychomotor and affective characteristics, it has also started to have some cognitive characteristics within the multidisciplinary curriculum. Teachers have had to assess and evaluate objectively and scientifically against the criteria within this expanded curriculum. Since the curriculum has changed, the students' experiences, teachers will have to change the methods with which they teach, learn and assess their students performances.

Keywords: Multi-disiplinary Art Education- Assessment and Evaluation

GİRİŞ

Yirmi birinci yüzyılda teknolojik gelişmeler ve hızlı iletişimle birlikte eğitim sistemi kendini yenileme durumunda kalırken pek çok yeni işlevi bünyesine almak zorunda kalmıştır. Buna bağlı olarak sanat eğitimi de geçmişte olduğu gibi yalnızca usta çırak ilişkisine dayanan, ya da salt uygulamaya yönelik eğilimlerden uzaklaşarak sanat tarihi, sanat eleştirisi, estetik gibi disiplinleri uygulama boyutuyla birleştirmenin yanı sıra; inceleme, anlama, anlatma, yazma, görme, dinleme, tartışma gibi öğrenme biçimlerini de kapsamına almıştır.

Bu genişletilmiş yapı, bu dersin “Görsel Sanatlar Eğitimi” biçiminde adlandırılmasının daha doğru olacağını “Resim” veya “Resim-iş” adlandırılmasının bile bir sorun olduğunu ortaya koymuştur (Özsoy, 1996). Bu amaçla Getty Güzel Sanatlar Eğitimi Merkezi tarafından sanatın önemi ve gerekliliğinin anlaşılmasına ve sanatla ulaşılan güçlü düşüncelerin araştırılmasına yönelik sanat eğitiminde dört disiplin yöntemleri benimsenmiştir (Özsoy, 1998). Türkiye’de de 1994-1997 yılları arasında YÖK-Dünya Bankası Milli Eğitimi Geliştirme Projesi adı altında Çok Alanlı Sanat Eğitimi yöntemleri oluşturulmuş ve her biri birbirinden bağımsız ve birbirini tamamlayan Sanat Eleştirisi, Sanat Tarihi, Estetik ve Uygulama boyutları belirlenmiştir.

İşte bu yeni yapılanma içinde, öteden beri var olan ve sanat eğitimcilerini ikiye bölen öğrencinin değerlendirilmesi ya da değerlendirilmemesi sorununun da bu sistemle birlikte yeniden ele alınması gerekmektedir. Çünkü okullarda sanat derslerinde kullanılan değerlendirme ölçütleri ya açıkça belirtilmemiştir, ya da öğretmenin kişisel kararına dayanmaktadır. Oysa insanlar, gözle görülebilir özenli bir sayılabilirliği ve öğrencilerin neyi, ne kadar öğrenebildiklerini bilmek istemektedirler. Bu nedenle sanat tarihi, sanat eleştirisi, çağdaş estetik ve uygulama gibi yöntemlerle genişletilmiş bir yapı kazanan sanat eğitiminde değerlendirme yöntemlerinin de gözden geçirilmesi ve geliştirilmesi gerekmektedir. 1992 'de hazırlanmış olan resim-iş müfredat programındaki değerlendirme kriterlerinde ise, uygulama ve uygulama sürecinin değerlendirilmesine yönelik kriterler ağır basmaktadır. Bunlar:

- Yapılan çalışmanın özgünlüğü
- Verileni alma, uygulama ve çözümleme yetisi,
- Anlatım gücü
- Zamanı, araç ve gereci kullanma yeterliliği,
- Çalışmalara karşı ilgisi, isteği ve yaptığı işe kendini verebilmesi
- Düzenli çalışma yetisi,
- Genel gelişimi (Çalışmalar arasında aşama yapıp yapmadığı)

Oysa iyi bir sanat dersinde sanat eleştirisi, sanat tarihi, estetik ve uygulama gibi parçalar bir kumaşın dokusu gibi birbirine karışmıştır. Sanat eğitiminin liflerini oluşturan bu faktörler düşünüldüğünde bunların hepsinin birbiriyle örüldüğü ve 5. bir lifle de birbirine bağlandığı görülür. Bu lif ise değerlendirmedir. Eğer bunlardan biri çekilirse veya bir iplik dışarıda bırakılırsa o örgüde delikler oluşacaktır (Scally, 2001).

Peki nedir değerlendirme?Değerlendirmenin temel amacı, eğitsel çalışmaları daha verimli hale getirmektir. Yani sistemdeki olumsuzlukları belirleyip bu olumsuzluklardan meydana gelebilecek olan zararları gidermeye çalışmak bir anlamda sistemin onarılmasını sağlamaktır.

Değerlendirme aynı zamanda öğrenme ve öğretme sürecinde yer alan bir planlama etkinliği olduğu gibi bireylerin veya grupların bilgisini, performansını ve başarısını tanımlayan veriyi değişik yollar ile toplama, kayıt etme, yorumlama ve kullanmayı içerir . İyi bir değerlendirme uygulaması da gözlem, soru sorma, tartışma ve yapılan çalışmaları kontrol etme faaliyetlerinin dikkatlice seçilmiş kombinasyonlarını içerir. Örneğin, geniş kapsamlı sorular öğrencilerin öğrenmelerine yardımcı olur ve verilen cevaplar öğrenmelerine ilişkin derin ve kaliteli deliller sağlar (Türnüklü, 2001).

Çok sık olarak değerlendirme başarı kadar başarısızlığın belirlenmesi olarak görülüp tehlikeli bir durum olarak algılanmıştır. Oysa değerlendirme, öğretmen ve öğrenci için didaktik bir öğrenme şekli olmak durumundadır. Çünkü değerlendirmenin öğrenci tarafından da öğrenilmesi öğretime olumlu olarak yansıtacak, hem özgürlük hem de denetime izin veren karşılıklı bir eğitimin temelini oluşturacaktır.

Fakat sanat eğitimi alan kişilerde farklı öğrenme seviyeleri görülür. Öğrenme dereceleri o kişilerin yetenek seviyelerine bağlıdır. Eğitilenlerin yeteneklerindeki düzey farkı, bireyin nasıl değerlendirileceği sorunu ortaya çıkarır. Bu nedenle değerlendirmenin sanat (resim-iş) öğretiminin en zor ve en tartışmalı kavramlarından biri olduğu söylenebilir. Bazı sanat öğretmenleri, çocukların sanatsal çalışmalarının değerlendirilmesinin kişisel gelişimi sınırladığını ve objektif olarak ölçülemeyeceğini savunmaktadırlar. Özellikle sanatı değerlendirmede; kişisel değerlendirme mi, yoksa onun objektif biçiminin mi değerli olduğu konusunda bir problem yaşanmaktadır. Kendine özgü yöntemleri olan sanatın, yine kendine özgü yöntemlerle değerlendirilmesi daha doğrudur. Sanat eğitiminin yöntemleri diğer öğretim alanları ile karşılaştırıldığında farklılık ve esneklik göstermektedir. Çünkü, sanat eğitiminde değerlendirme zorluğu yaratan kişisellik ve yaratıcılık devreye girmektedir. Bu nedenle öğretmen için öğrencilerin öznel yönlerine mi, yoksa kabul edilen ve daha nesnel olan değerlerle mi onlara yardım edileceğini sormak önemlidir.

Şüphesiz yaratma işleminde ve sanatı değerlendirmede nesnellik elementleri bulunmaktadır. Kişisel (öznel) değerlendirme sadece o değerlendirmeyi yapan için geçerlidir ve başkaları tarafından da paylaşılıp hoş karşılanabilir. Nesnel değerlendirmede ise, dışarıdan konulan ölçütlerin tanımlanması gerekir. Bu ölçütlerin sosyal ve kültürel ortama ve değerlendirilen sanatsal çalışmaya göre olması gerekir. Fakat sanatın herkesin değerlendirmesine açık objektif yönlerinin de olduğu apaçık ortadadır. Sanatın; tarihi bilgi, biyografi, sosyoloji, antropoloji ve kültürel bilgi gibi nesnel olarak değerlendirilebilen pek çok yönü bulunmaktadır. Fakat bu alandaki uzmanlık, estetik ve sanatsal öğrenme alanlarından oldukça farklıdır. Bunlar fikirlere görsel bir şekil vermaye ilgilidirler (Barrett,?).

Sanatın öğretiminde bir başka sorun ise; öğretmenler ve bazı eğitimcilerin ölçümleme (derecelendirme) ve değerlendirme kavramlarını birbirine karıştırarak kullanmalarıdır. Oysa ölçümleme ve değerlendirme birbirinden farklı anlam taşıyan iki kavramdır. Bu kavramların iyi bilinmemesi ölçme sonuçlarıyla ölçütlerin birbirleriyle karıştırılmasına sebep olmakta, yetersiz dayanaklarla pozitif kararlar verilememesine neden olmaktadır. Tekin(1977) ölçme ve değerlendirme kavramlarını şöyle dile getirmiştir. “Ölçme belli bir nesnenin ya da nesnelere belli bir özeliğe sahip olup olmadığının sahipse, sahip oluş derecesinin gözlenip gözlem sonuçlarının sembollerle ve özellikle sayı sembolleriyle ifade edilmesidir Değerlendirmede ise, ölçümlerden bir anlam çıkarmak ve ölçülen nesnelere hakkında bir değer yargısına ulaşmak söz konusudur”

Barrett (?) ise ölçümleme (derecelendirme) ve değerlendirme kavramlarını şöyle ayırmaktadır. *Ölçümleme* bir sürecin kararı veya bir ürünün açıkça tanımlanmış ölçütlere karşı kararı anlamına gelecek şekilde kullanılır. Değerlendirme ya da değerlendirilebilir hedefler de aynı anlamda kullanılmaktadır. Bu tanımlama kabul edildiği zaman ölçümleme için önceden gerekli olan şart; kavram, süreç ve ölçütlerin öğretmen ve öğrenciler tarafından anlaşılır ve paylaşılır olmasıdır. Bu tanımlamada ölçütler içerisinde çok yüksek bir nesnellik vardır. *Değerlendirme* terimi ise, bir sürecin yargısı veya bir ürünün kişisel ve belli bir anlam üzerinde tartışmalar yoluyla kabul edilen değerler çerçevesinde bir yargıya varmak anlamında kullanılmaktadır. Bu tanımlamada öznellik, nesnellik kadar önemlidir. Değerler tartışmaya açıktır ve esnektir. Onlar, iş üzerinde oluşturulan ölçütler tarafından yargıya daha fazla uygulanabilirler, fakat sadece basitleştirme ve açıklama için kullanılırlar.

Bu bağlamda sınıftaki bir öğrencinin resmini inceleyerek not vermek, değerlendirmeden çok bir notla ölçmek, belirli bir ölçüte uydurma anlamını taşımaktadır. Buna bir anlamda derecelendirme de(ölçümleme) denilebilir. Öğrencilerin notla değerlendirmesine olanak veren ölçütleri saptamak ve bu ölçütlere göre öğrencileri derecelendirmek için yapılan çalışmalar ise “Sınamak” olarak tanımlanabilir. Değerlendirilmede ise, kimi zaman bu yaklaşımların tümünü içine alan, süreci ve ürünü ile nicel ve nitel anlamda yargılama söz konusudur (Kırıçoğlu, 2002).

Sanat ve tasarım gibi bir derste değerlendirme ölçütleri oluşturmak son derece zordur. Çünkü bu alanın yapısı diğer alanlara kolayca uygulanan düzenli kategorilere kendini uyduramaz. Sanat eğitiminin temel amaçlarından olan ifade etme, kişisel gelişim, yaratıcılık, hayal gücü ve özgünlüğün gelişimi gibi bazı temel amaçları değerlendirmek zordur. Çünkü özgünlük ve hayal gücü daha önceden tespit edilip, paketlenemez, bu yüzden de aynı eseri değerlendirenler arasında birbirini tutmayan farklılıklar oluşacaktır (Aughwaine, 1983). Bu nedenle sanat eğitiminde gerçek bir değerlendirme yapabilmek için değerlendirmeyi çok boyutlu hale getirmek ve her sanat sorusunun bir tek yanıtı olmasa da özellikle derecelendirmeyi temel alacak önceden saptanan hedefler hem öğrenciyi, hem de öğretmeni sağlıklı bir değerlendirmeyle götürebilecektir.

Araştırmanın Amacı

Değerlendirme, eğitimin her aşamasında öğrenme ve öğretme stratejilerinin önemli bir parçasını oluşturmuş, süreç ve sonuçta yer alan bir halka olarak görülmüştür. Bu nedenle, Çok Alanlı Sanat Eğitiminde Değerlendirme Yöntemlerinin ne olabileceğini saptamak ve bir uygulama önerisi getirebilmek, bu araştırma için amaç edinilmiştir. Çalışmada ayrıca öğretmenlerin öğrencileri değerlendirmeleri üzerinde durulmuştur.

Problem

Çok Alanlı Sanat Eğitiminde Değerlendirme Yöntemlerinin nasıl olması gerektiği araştırmanın problemini oluşturmaktadır. Araştırma problemine aşağıdaki sorular yoluyla yanıt aranmıştır.

- 1- Sanat öğretmenlerinin(resim-iş) ölçümleme ve değerlendirmeye ilişkin görüşleri nasıldır?
- 2- Çok alanlı sanat eğitiminde değerlendirmenin içeriği, biçimi ve türü nasıl olmalıdır?
- 3- Değerlendirme, sınama (ölçme) ve ölçümlemenin (derecelendirme)
- 4- sanatın değerlendirilmesinde ki işlevleri nelerdir?
- 5- Eleştiri değerlendirmenin hangi boyutunda ve nasıl yer almalıdır?

Sayıtlar

Bu araştırmanın sayıtları şunlardır:

- 1- Seçilen kaynak, kişi ve dökümanların araştırmaya ışık tutacak nitelikte olduğu varsayılmıştır.
- 2- Araştırmaya katılmış olan öğretmenlerin görüşme formunda, öğrencilerin ise tüm ders etkinliği süresince samimi oldukları varsayılmıştır.

Sınırlılıklar

Bu araştırma aşağıdaki koşullar ve etmenlerle sınırlıdır.

- 1- 2001-2002 Eğitim-öğretim yılıyla,
- 2- Bolu ilindeki "X" İlköğretim Okulu 8. Sınıf öğrencileriyle
- 3- Müfredatta yer alan "Özgün Bir Sanat Eseri İnceleme" konusu üzerine hazırlanan projeye(ünite ve günlük planlar),
- 4- Bolu ilinden seçilen hizmet yılları birbirinden farklı 7 resim-iş öğretmeniyle(1-5-10-15-20-25-25 üstü),
- 5- 8. Sınıf öğrencilerinden oluşan örneklem grubuna uygulanan ölçümleme ve değerlendirme üzerine hazırlanan veri toplama araçlarıyla (süreç değerlendirme, ürün ölçümleme, sanatsal bilgi sınama ve özeleştiri yaprağı, sanat dersi genel ölçümleme testi)
- 6- 8. Sınıf öğrencilerinden oluşan örneklem grubuna uygulanan ön ve son anket uygulamalarıyla,
- 7- İlgili literatür ve uzman görüşleriyle sınırlıdır.

YÖNTEM

Araştırmada ağırlıklı olarak bir nitel araştırma yöntemi olan "Eğitsel Eleştiri" modeli kullanılmıştır. Bu amaçla ilköğretim 8. Sınıf öğrencilerinin "Çok Alanlı Sanat Eğitimi Yöntemi" ne göre hazırlanmış 3 saatlik bir ders projesi ile gerçekleştirilen resim-iş(sanat) dersinin değerlendirme ve ölçümleme yönteminin gözlem, görüşme ve döküman incelemesi ile kaydı gerçekleştirilmiştir. Ayrıca nitel verileri desteklemesi için öğretmen ve öğrencilere anketler uygulanmak suretiyle "tarama modelinden" de yararlanılmıştır.

Sanat öğretiminin niteliğinin araştırılmasına yönelik bir yöntem olan eğitsel eleştiri, bir ders saati süresinde sanat dersinin her günkü durumu içinde tanımlanması, çözümlenmesi, yorumlanması ve yargılanması sürecidir. Yöntemi geliştiren Elliot Eisner bu yöntemi betimleyici, tematik ve çözümsel(analitik) öğelerden oluşan estetik eleştiriye dayandırmaktadır. Değerlendirmeci tutumuyla Eisner yalnızca okul sorunlarının çıkış nedenlerini değil, aynı zamanda bu sorunların doğurduğu sonuçları da sorgulamaktadır. Sanat eğitimcisinin bu görüşleri, John Dewey'nin bir çeşit 'duyusal farkında oluş' sürecine ve ayrıntıların ya da niteliklerin ayrıştırılması olan 'algının geliştirilmesi' düşüncesine dayanmaktadır (Özsoy, 2001).

Araştırmada ayrıca tarama modeli çerçevesinde bir yol izlenmiştir. Bu modelin kullanılmasıyla, Ne idi?, Nedir?, Ne ile ilgilidir?, Nelerden oluşmaktadır? gibi sorulara cevap aranmıştır.

Örneklem

Araştırmaya yardımcı olması amacıyla öğretmen ve öğrencilerden oluşan iki ayrı evren ve örneklem grubu oluşturulmuştur.

Birinci evreni Bolu ilinde görev yapmakta olan öğretmenler oluşturmuştur. *Olasılık temelli tabakalı örneklem* temelinde Resim-iş öğretmenleri 7 ayrı alt evrene ayrılmıştır. Hizmet yılları birbirinden farklı 1-5-10-15-20-25 ve 25 yıl üstü 7 ayrı alt evrenden 1'er öğretmen random seçilerek örneklem alınmış ve toplam örnekleme oluşturmak üzere birleştirilmiştir.

İkinci evreni Bolu ilindeki "X" İÖÖ. öğrencileri, örnekleme ise, *olasılıkdışı amaçlı(purposive) örneklem* yaklaşımı içerisinde tüm 8 sınıflar (25 Öğrenci) oluşturmuştur.

İlköğretim Resim-iş(Sanat) eğitimi 8. Sınıf programının röprodüksiyon (tıpkı basım) inceleme ile ilgili Amaç 16 (*Özgün Sanat Eseri veya Röprodüksiyon İnceleme Yöntemini Kavrayabilme*) araştırmaya yardımcı olması amacıyla bir projeye dönüştürüldüğü için 8. Sınıflar örneklem olarak alınmıştır.

Veri Toplama Araçları

Veriler üçer haftadan oluşan 3 saatlik resim-iş (sanat) dersindeki katılımcı gözlem sonucunda video kaydı, süreç değerlendirme, ürün değerlendirme, sanatsal bilgiyi sınama, öz eleştiri ve genel değerlendirmenin yanı sıra 3 öğrenciye uygulanan sanat dersi genel ölçümleme testi ile elde edilmiştir. Ayrıca öğretmenlere uygulanan bir görüşme formu ve öğrencilere uygulanan ön ve son anketler veri toplama araçları olarak kullanılmıştır.

Katılımcı Gözlem: Araştırma, dersin sorumlusu ve uygulayıcısı olarak yapılmıştır ve nitel araştırmaya dayalı olarak eğitsel eleştiri yapabilme amaçlı gözlem yapılmıştır. Yapılan gözlemler fotoğraflarla ve yazılı olarak kayıt edilmiştir.

Görüşmeler: Yapılan görüşmeler kayıtlı (resim-iş öğretmenleri görüşme formu) ve kayıtsız olarak (okul yöneticileri ile yapılan görüşmeler) gerçekleştirilmiştir. Okul yöneticilerinden çevre, okul öğrenciler hakkında (sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel seviye, okulun fiziksel koşulları ve sorunları vb.)bilgiler alınmıştır.

Doküman İncelemesi: Araştırma için ilgili literatürün incelenmesinin yanı sıra araştırma yapılan çevre, okul ve öğrencilerle ilgili dokümanlar incelenmiştir.

Video Kaydı ve Dökümü: Nitel araştırmanın bir gereği olarak, yapılan uygulama çalışmasının video kaydı yapılmış ve fotoğrafları alınmıştır.

Ön ve Son Anket: Öğrencilere ölçümleme ve değerlendirmeye ilişkin görüşlerini açıklayabilecekleri 10 yarı yapılandırılmış sorudan oluşan bir ön anket ve ders etkinliğinin değerlendirildiği 5 yarı yapılandırılmış sorudan oluşan bir son anket çalışması uygulanmıştır.

Öğretmen Görüşme Formu: Olasılık temelli tabakalı örneklem yoluyla kıdem yılları birbirinden farklı (5 yıl ara ile) 7 öğretmene 11 soruluk açık uçlu bir görüşme formu uygulanarak ölçümlemede ve değerlendirmede yaşanan ortak problemler belirlenmeye çalışılmış ve öneriler alınmıştır.

Süreç Değerlendirme Yapağı: Proje içerisinde öğrenciler çalışır durumundayken yapılan gözlemleri içeren 15 ayrı davranışın niteliğini ölçmek için hazırlanmış ölçütlerden oluşmaktadır. İstenilen davranışın öğrencide olup olmadığı Evet, Kısmen, Hayır olarak derecelendirilmiştir. Öğrencide oluşması istenen olumlu davranışın yüzdesi alınarak bir derecelendirme yapılmıştır. Kısmi(kısmen) davranışlar, öğrencinin çabası göz ardı edilemeyeceği için olumlu davranışlar yüzdesinde ele alınmıştır.

Ürün Ölçümleme Yapağı: Yapılan sanatsal çalışmanın niteliğini belirlemek amacı ile üründe olması istenen 4 ölçüt belirlenmiş ve her ölçüte puanlama yapılmıştır.

Sanatsal Bilgi Sınama Yapağı: Öğrencilerin proje ile ilgili edindikleri sanatsal bilgilerin ölçülmesi amacıyla 2 sanat tarihi, 4 sanat eleştirisi ve 2 estetik olmak üzere 8 sorudan oluşmuştur. Sorular yapıt

içerikli, çoktan seçmeli sorulmuştur. Ayrıca maddelere öğrencilerin kişisel görüşlerini aktarabilecekleri bölümler eklenmiştir.

Özeleştir (Öz Değerlendirme) Yapağı: Öğrencilerin eleştirel yetenekleri ile ilgili bulguları elde edebilmek amacıyla sanat eleştirisi basamakları olan Betimleme, Çözümleme, Yorum ve Yargı aşamalarını 14 soru ile kendi çalışmalarına, 2 soru ile de arkadaşlarının çalışmalarına uygulamaları istenmiştir. Elde edilen verilerle kendi değerlendirme ölçütlerini oluşturabilme düzeyleri incelenmiş, notlandırma yapılmamıştır. Öğrencinin süreç içerisinde, nitel bir değerlendirmesi alınmış ve eleştirel düzeyi belirlenmiştir.

Genel Değerlendirme Yapağı: Genel değerlendirme yapağı bir tür toparlayıcı değerlendirme olup süreç içerisindeki ölçümleme ve değerlendirmeye ilişkin tüm veri puanlarının toplamı sonucu oluşan ve öğrenciye aktarılan nottur.

Sanat Dersi Genel Ölçümleme Testi: Sanat konusunda bu değerlendirme şekli ülkemizde henüz yerleşmiş değildir. Bu değerlendirme belirli öğrenme alanlarını kapsayan sanat tarihi bilgisi, sanat yapıtına göre değer, algı, yargı ve ürüne yönelik 6 sorudan oluşan genel değerlendirme soruları uygulanarak sanatsal öğrenme alanları belirlenmeye çalışılmış ve nitel olarak değerlendirilmesi yapılmıştır.

BULGULAR VE YORUM

1.Alt Probleme İlişkin Bulgular

Bu araştırmaya yardımcı olması ve ölçme-değerlendirmede yaşanan problemleri belirlemek amacıyla Bolu ili merkezinde hizmet yılları birbirinden farklı öğretmenlere bir görüşme formu uygulanmıştır. 1-5-10-15-20-25- ve 27 yıl hizmeti olan öğretmenlere uygulanan bu görüşme formuyla ölçme ve değerlendirmeye karşı sanat öğretmenlerinin tutumları, yaşanan ortak problemlere yönelik çözüm önerileri üzerine görüşülmüştür.

Görüşme formu bulguları göstermektedir ki; değerlendirme sırasında karşılaşılan problemlerin sebebi öğretmenlerin sanat eğitiminde değerlendirme konusundaki deneyimsizliğidir. Özellikle Resim-iş öğretmenleri sanatın değerlendirilmesi (4 öğretmen) ve değerlendirilmemesi (3 öğretmen) konusunda ikiye ayrılmaktadır. Değerlendirmenin yapılmaması gerektiğini düşünen öğretmenler (3 öğretmen) çocuğun yalnız başına bırakıldığında doğal olarak gelişim göstereceğine inanan “yaygın yaklaşıma”^{*} uygun olarak sanatsal yeteneğin büyümeye koşut olarak gittiğini düşünmektedirler. Değerlendirmeyi sadece sanatsal alanın (uygulama) ölçülmesi şeklinde düşünmelerinden kaynaklanan bir karşı çıkış söz konusudur.

Bu düşünce sanatsal yeteneğin doğal büyüme koşut ortaya çıkacağına dayanan gelişim kuramından kaynaklanır. (Lowenfeld ve Britain) Lowenfeld kuramında bu doğal ve özgür büyümenin yanında çocuğun soru sorma yolu ile de güdülenmesini de savunmuştur. Oysa çocukların algısal eğitime, bu bağlamda sanat yaparken ve de sanatı algılayarak niteliksel ayrımsama yapmaya gereksinimleri vardır (Kırıçoğlu ve Stokrocki, 1997). Özgürlük ve kontrol denilebilecek bu noktalar arasında çok dikkatli bir dengeye ihtiyaç vardır. Bu ancak öğrencinin ve öğretmenin yapıcı bir değerlendirmede sürekli beraber çalışmasıyla başarılabilir. Çok fazla özgürlük ve kişisel kalite değerlerine güvenmek öğrenciyi şaşkın yapacak ve kültürel açıdan da zihnini karıştıracaktır. Çok fazla kontrol ise, sanatın ve yaratıcılığın ölümü ile sonuçlanacaktır. Aynı şekilde tam bir özgürlük de yıkıcı ve amaçsız olacaktır. Sürekli izleme, değerlendirme ve tartışarak öğrenme bu iki uç nokta arasındaki dengeyi sağlamanın en iyi yoludur (Barrett,?). Özellikle pedagojik felsefede de öğrenci içerisindeki eleştirel standardın gelişimine yardım etmek yatmaktadır. Bu standartlar öğrencinin ortaya çıkaracağı sanatsal beğeni ile bağdaşır olmalıdır (Feldman, 1987).

^{*} Yaygın Yaklaşım: Birçok sanat gerecini bir projeden diğerine atlayarak keşfetmeyi tanımlar.

Araştırma sonuçları, öğretmenlerin salt uygulamayı içeren değerlendirme yaptıklarını(6 öğretmen), sanatsal bilgiyi sınamaya yönelik etkinliklerinin olmadığını göstermiştir. Oysa öğrencilere uygulanan ön ve son anket sonuçlarında öğrenciler öğretmenlerinin yaptıkları notlandırmadan hoşnut olduklarını ve öğretmenlerinin herkese yönelik bir sistem kullandığını belirtse de sadece yapılan çalışmalardan değil sanatsal bilgi alanından da değerlendirilmek istediklerini dile getirmişlerdir(*Evet, isterim %76*). Özellikle öğretmenin kullandığı ölçümleme ve değerlendirme yöntemlerini kendilerinin de bilmesi halinde daha başarılı olacakları(*%48*) düşüncesindedirler. Buda göstermektedir ki, öğrenciler amaçları, hedefleri, işlem ve ölçütleri ne kadar iyi anlarsa öğretimin o oranda iyi olacağı bilincindedirler.

Sanatsal bilginin ölçülmesinde test yöntemini tercih etmeyen(6 öğretmen) öğretmenler özellikle tıpkı basımlar üzerinden soru-cevap tekniği ile (6 öğretmen) ölçümleme yaptıklarını belirtmişlerdir. Soru-cevap tekniği sınıf içi bir süreç değerlendirmesi iken, test tekniği ise daha bireysel bir değerlendirmeyi içermektedir. Öğretmen ders içerisinde bir konuyu anlatırken ya da yapıt incelemesi yaparken sokratik bir öğretim tarzında soru sorarak öğrenciyi yönlendirme yoluna gidebilir. Bu da soru cevap tekniğine bir süreç değerlendirme özelliği katmaktadır.

E.H.Gombrich, “Sanat ve Bilim” başlıklı incelemesinde sürekli soru sormayı, bilimsel bir tutumun doğal bir gereği sayarken, soruların sorulamaması durumunda sanat eğitiminin kendi kendini yineleyen bir rutine, bir takım tekniklerin sırf kendileri için ustalaştırılmasına dönüşmesi tehlikesi ile karşılaşılabilirdiğinden söz eder (Cemal, 1994). Sanatın özünde de olması gerektiği gibi eleştirel bir gözle öğretmen; sınıf içinde gözlem yaparak, soru sorarak, tartışma ortamları yaratarak ve öğrencilere kendi değerlendirme ölçütlerini oluşturmada rehberlik ederek süreci çok boyutlu bir hale getirebilmelidir. Böylece değerlendirme yoluyla sanat etkinliğinin ussal yanı hareket kazanmış ve çocuğun bir düşünürden diğerine, bir formdan diğerine her keresinden biraz daha ilerlemiş olarak geçişi sağlanmış olur (San, 1977).

Ayrıca resim-iş öğretiminin değerlendirilmesinde öğrencinin derse karşı sorumluluğu, ilgi ve isteği ile gösterdiği pozitif çaba konusunda öğretmenler (7 öğretmen) hem de öğrencilerin (%80) hemfikir olduğu görülmekte ve yapılan sanatsal çalışmaların bu doğrultuda değerlendirmesini savunmaktadırlar.

Öğretmenlerin çözmek zorunda kaldığı problemlerden birisi de öğrencinin özgürlük arayışı, deneyimlere tepkisi ve uygun öğrenme becerileri arasındaki dengenin. Bunu yapabilmek için öğretmen sanat yoluyla eğitim için, bir temel olarak kullanılacak ölçütleri açıklamalıdır. Bu kriterler öğrencinin eserine dayanmak ve onu uygun bir şekilde desteklemek için kullanılmalıdır. Fakat bu kriterler çocuğun hayal gücü ve yaratıcı eylemleri üzerine bir kontrol ögesi olmamalıdır. Özellikle çocuk resimlerinin eleştirisinde öğretmenin yapıcı, teşvik edici, aşırı övgü ve yergiden uzak, çocuğu resimden soğutmayan bir tavır sergilemesi konusunda öğretmenlerin aynı görüşte olduğu saptanmıştır.

Sanat derslerinin süresini iyi bir değerlendirme için kesinlikle yetersiz bulan öğretmen (7 öğretmen) ve öğrenciler (%85) bu konuda hemfikirdir. Nitelikli ölçümleme ve değerlendirme yapılabilmesi için ders süresinin artırılması gerektiğini savunurken kalabalık ortamın da olumsuz bir faktör olduğunu dile getirmişlerdir. Süre yetersizliği dersin öğretiminde değerlendirme yöntemlerine hiç değinilmemesine neden olmakta ve değerlendirmenin yapılmaması da yine dersin süresine bağlanmaktadır. Bu nedenle sanat eğitimi öğretmenlerinin değerlendirme yöntemleri ve süreyi kullanabilme konusunda bilgilendirilmeleri gerekmektedir.

2. ve 3. Alt Problemlere İlişkin Bulgular

Araştırmada elde edilen bulgulara göre sanat öğretmenleri sanatsal bir etkinliğin değerlendirilmesinde sınamaya, ölçümleme(derecelendirme), öz eleştiri ve eleştiri gibi birbirini tamamlayan ve bütünleyen farklı boyutları kullanmamaktadır. (*uygulama ağırlıklı olarak 3 öğretmen dönemde 2-3 kez, 3 öğretmen her konu bitiminde, 1 öğretmen değerlendirme yapmadığını belirtmiştir.*) Oysa araştırmacı tarafından hazırlanan uygulama önerisi sonucunda sürecin, ürünün ve sanatsal bilginin sınanmasının yanı sıra öğrencinin kendi değerlendirme ölçütlerini oluşturabilme düzeyine bakmak amaçlı bir öz

eleştiri yaprağı uygulanmış ve elde edilen veriler sonucunda bu uygulamaya ilişkin oldukça yüksek bir başarı elde edilmiştir. Bunun nedeni ise; derecelendirme, sınama, süreç, gözlem, öz eleştiri ve değerlendirmenin sanatsal bir etkinlikte birbirine bağlı olarak kullanılmasıdır. Çünkü yalnız sınama sonuçlarına güvenmek gerçek bir öğrenimin ancak yüzeyini tırmalayacak ve kalıcı olmayan bilgiler yükleyecektir. Aşırı derecede teknik ve nesnel değerlendirme ise öğrencinin yaratıcı, yorumlayıcı, analitik ve kendine özgü yönlerini göz ardı edecektir. Ölçümlemede hedeflerin yanlış sıralanması ise “bir şeyi öğret, başka bir şeyi test et” niteliğinde olacak ve öğretmene doğru olmayan bilgiler verdiği gibi öğrencide de hayal kırıklığına neden olacaktır. Bu sebeple öğretim hedefleri ile değerlendirmenin birbirine uyması gerekmektedir. Sanat tarihi, sanat eleştirisi, estetik ve uygulama hedeflerinin değerlendirme ölçütleriyle uyum sağlaması öğrencinin ne öğrendiğini ölçme konusunda nitelikli bir değerlendirmeye imkan sağlayacaktır.

Süreç Değerlendirmesine İlişkin Bulgular

Süreç içinde değerlendirme, bireysel ve küçük grupların ürün ve süreç olarak gelişimleri ile ilgilidir (Kırıçoğlu ve Stokrocki, 1997).

Bu değerlendirme türü öğrenciler çalışır durumundayken yani ürünün oluşturulması aşamasında gözlemeyi ve öğretmenin karar vermesini sağlayan bir sistemdir. Değerlendirmenin ve öğretmenin objektif olabilmesi açısından ölçülecek özelliğin tanınması ve tanımlanabilmesi gerekmektedir. Bu da öğrenciyi nitelikli bir biçimde gözlemekten geçer. Bunun için öğrenci denetim listeleri hazırlanabilir. Aynı zamanında, etkinlik süresince öğrencilerin gözlenmesi, öğretmenin karar vermesine etkili olabildiği gibi çocuğa ait rehberlik amaçlı kişisel bilgiler elde edilebilmekte ve resimleriyle ilişkilendirilerek sağlıklı tespitler yapılabilmektedir.

Tablo 1. Süreç Değerlendirme Yapracağı(A Öğrencisi)

No	GÖZLENEN DAVRANIŞLAR	EVET	KISMEN	HAYIR
	Çalışmaya hazırlıklı geliyor mu?	x		
	Araç-gereç sorumluluğu var mı?	x		
3	Araç- gereci kullanma yeterliliği var mı?	x		
4	Özenli çalışıyor mu?	x		
5	Temiz ve düzenli mi?	x		
6	İlgili ve istekli çalışıyor mu?	x		
7	Kendine güveni var mı?	x		
8	Çalışmasında içtenlik ve duyarlılık var mı?	x		
9	Çalışmasına ve çalışanlara saygılı mı?	x		
10	Resminde ki problemlerin çözümünde farklı teknik veya araç-gereç kullanıyor mu?		x	
11	Edindiği bilgi ve izlenimleri çalışmasına yansıtabiliyor mu?	x		
12	Zamanı iyi kullanabiliyor mu?	x		
13	Konuya hakimiyeti var mı ve dikkati dağılmadan çalışabiliyor mu?	x		
14	Kompozisyon ve kurgulama sorunu yaşıyor mu?	x		
15	Çalışmasını etki altında kalmadan tamamlayabiliyor mu?.	x		
	Davranışların yüzdesi	% 93	%7	%0
	TOPLAM (Evet ve Kısmen'den oluşan olumlu davranışların yüzdesi)*	%100		

Ölçütlerin belirlenmesinde ise öğrencide oluşması istenen; algılama, duygu, dürtü ve tepkileri içeren kavramsal, materyal ve ortamın kullanımı ile ilgili işlemsel unsurların yanı sıra, görsel formun

* Kısmi davranışlar öğrencinin çabası hiçbir zaman göz ardı edilemeyeceği için olumlu davranışlar yüzdesinde ele alınmıştır.

oluşturulduğu ile ilgili estetik ve katılımın kalitesiyle ilgili unsurlar ele alınmalıdır. Hazırlanan proje ile ilgili süreç ölçütleri aşağıda verilmiştir.

Sanat eğitiminde değerlendirmenin süreç olarak gelişime ve büyümeye dönük olması gerekmektedir. “Amaç sanatla eğitimidir; gerek sanat uğraşısında bulunan kişide, gerek sanat eseriyle karşılaşarak onu değerlendiren hareketten geçen tüm zihinsel yeti ve süreçleri, duyu, duyum, algılama, imgeleme, düşünme, anlama, çağırışım gibi güçlükleri eğitmektir”(San, 1977)

Bu tarz niteliksel değerlendirme araçları bir sanat yapıtının ya da bir sanat deneyiminin niteliklerini tanımlar, ancak bunları ölçmez (Kırıçoğlu ve Stokrocki 1997). Bir tür eğitsel eleştiri özelliği taşıyan bu değerlendirme türü öğrenciye yol göstermeyi amaç gütmektedir. Süreç ölçütleri aşağıdaki biçimde değerlendirilmiştir.

Tablo 2. İstenilen davranışların yüzdesi

	İstenilen Davranışların Yüzdesi	Puanlama
1	%100 - %75 'lik dilime	25
2	% 74 - %50 'lik dilime	20
3	% 49 - %25 'lik dilime	15
4	% 24 - % 10' luk dilime	10
5	%9 - %1 'lik dilime	5

Bu değerlendirmeye ilişkin olarak elde edilen bulgulara göre, Öğrencilerin % 76'lık bir oranla çalışmaya hazırlıklı geldiği ve araç ve gereç sorumlulukları olduğu gözlenmiştir. % 20'lik küçük bir öğrenci grubu ise bazı ders saatlerinde hazırlıklı gelmeyip araç ve gereci öğretmenden almışlardır.

Öğrencilerin % 84'lük büyük bir oranında araç ve gereci kullanma yeterliliği olduğu gözlenmiştir. %12'lik bir orana ise proje gereği uygulanan pastel tekniği üzerine karşılıklı iletişime dayanan aktarımlarda bulunulmuştur.

Öğrencilerin proje boyunca ve yapılan sanatsal çalışmalarda % 76 'lık bir oranla özenli çalıştığı, % 20 'lik bir oranla da özenli çalışmaya çaba harcadıkları gözlenmiştir. Ayrıca çocukların çalışma sırasında temiz ve düzenli tutumları dikkat çekmiştir.(%80)

Öğrencilerin “D grubu ve Nurullah Berk“ proje çalışmasına büyük oranda ilgi gösterdikleri ve aynı ilgi ile (% 80) sanat çalışmalarını uyguladıkları gözlenmiştir. Öğrencilerde oluşan bu yüksek düzeydeki ilgi ve isteğin oluşmasında olasılıkla derste kullanılan görsel malzemelerin payı büyüktür.

Öğrencilerin % 68 tam güven, % 24'lük bir dilimi de kendine kısmen güvenen davranışlar sergilemişlerdir. Uygulanan proje yöntemini ilginç ve güzel bulan öğrenciler proje boyunca ilgili ve istekli çalışmışlardır.

Öğretmenlerine karşı oldukça saygılı tavırlar içerisinde olan öğrencilerin, birbirlerine karşı iletişimlerine de bu yansımıştır. Yaptıkları çalışmalara önem verdikleri gibi, arkadaşlarının çalışmalarına da önem veren bir tutum (% 92) sergilemişlerdir. Öğrencilerin acımasız bir tarzda arkadaşlarının çalışmalarını eleştirmediği, ya da laf atmadığı görülmüştür.

Resimdeki problemlerin çözümünde farklı teknik ve araç gereç kullanarak yaratıcı tutumlar içine giren % 8' lik bir oranla küçük bir dilimdir. Çevreden kaynaklanan (*sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel düzeyleri düşük*) problemlerden dolayı çocuklarda gözlemlenen muhakeme yapamama, pratik düşünememe gibi zihinsel süreç de sorun olduğu gözlenmiştir.

Çocukların, proje kapsamında verilen sanat tarihi, estetik ve sanat eleştirisi basamakları sonunda edindikleri bilgi ve izlenimleri sanatsal çalışmalarına % 72'lik bir oranla aktarabilmişlerdir. % 24 'lük

bir oranla da aktarabilme izlenimleri göstermiştir.% 68'lik bir oran, sanatsal çalışmalarında kompozisyon sorunu yaşamadığı, fakat % 24'lük bir grubun ise kurgulamada ve düzenlemede problem çektiği gözlenmiştir.

Normal koşullarda bir resmin kurgulanmasında birbirinden oldukça etkilenen çocukların % 68'lik bir oranla birbirinin etkisinde kalmadıkları, fakat sanatçının çalışma tekniğinden de oldukça etkilendikleri fark edilmiştir.

Ürün Ölçümleme ile İlgili Bulgular

Sanat eğitiminde uygulamalı çalışmalar şüphesiz en güç değerlendirilen alandır. Teknik becerinin değerlendirilmesinde çoğu zaman bir sorun yaşanmamaktadır. Yaratıcılık, anlatım ve estetik öğeler bireysel çözümler içerdikleri için yine bireysel değerlendirmeyi gerektirir. Ancak yarattığı güçlük nedeni ile bu tür davranışlar değerlendirme dışı bırakılamaz(Kırışoğlu, 2002). Şu da bir gerçektir ki, pek çok öğretmen uygulama çalışmalarının değerlendirilmesinin incelikleri konusunda bir hayli beceri sahibidir.

Uygulamalı çalışmalarda süreç ve ürün, birbirini tamamlayan iki önemli ögeyi oluşturmaktadır. Öğrenciler çalışır durumundayken onların bir ön değerlendirmeye tabi tutulması yanısıra bitmiş sanatsal çalışmanın da değerlendirilmesi gerekmektedir. Fakat değerlendirmeden önce ürünün belli ölçütlere göre derecelendirilmesi, değerlendirmeye olumlu olarak yansıtacaktır.

Bunun için yapılan üründe (Kırışoğlu 2002, 207):

- 1) Öğrenci önceden saptanan hedeflerin ne kadarına ulaşabilmiş?
- 2) Görsel deneyimlerini ve elde ettiği teknik beceriyi kullanarak estetik bir düzen yakalayabilmiş mi?
- 3) Öğrendiklerini ürününde uygulayabilmiş mi?
- 4) Yapıt, yaratıcı öğeler içeriyor mu? gibi nitelikler değerlendirme içinde yer alır.

Bu yöntem sanatsal etkinliğin ürünü ve sürecinin somutlaştırıldığı ve elle dokunulmaz niteliklerden çok sayılabilir ve pek çok kişiye hitap edebilir. Sanat diğer bilgi şekilleri gibi kendi kavramları işlem ve ölçütleri olan bir yapıya sahiptir. Bu yapıyı anlamak yoluyla sanat bütün olarak algılanabilir. Fakat sanatı anlamamanın sonu olamaz. Çünkü bu işlem ve ölçütler tartışmaların da odağındadır. Sanat sadece bir bilgi kütlesi, bir beceri, bir takım kurallar ve bir işlem değildir. Ne bilindiğinden çok onu bilme şekli ve ona cevap verme şeklindedir. (Barrett,?).

Bu nedenle süreç ve ürünü birbirinin bileşkesi olarak düşündüğümüzde, süreçte daha çok fikirler, algılamalar, duygu ve dürtüleri ilgilendiren kavramsal özellikleri, materyal ve ortamın kullanımı ile ilgili işlemsel özellikler ile derse karşı ilgi ve isteğin belirlenebildiği katılımın kalitesiyle ilgili kararlar veren öğretmen, görsel formu oluşturabilme düzeyi ise ancak üründe görebilecektir.

Tablo 3. Ürün Değerlendirme Ölçütleri

ÖLÇÜTLER	Alınan Puan	Tam Puan
Özgünlük ve Yaratıcılık		10
Üründeki Estetik Öğeler		5
Teknik Beceri		5
Verileni Alma ve Uygulayabilme		5
TOPLAM		25

Öğrenciler Çok Alanlı Sanat Eğitimi içeriğindeki proje sonucunda yapılan 2 sanatsal çalışmada önemli bir başarı göstererek çalışmalarını tamamlamışlardır. Ürünün değerlendirmesi tümüyle öznel olduğu için burada sınıfa ilişkin bulgular uzun olabileceğinden dolayı verilememiştir.

Sanatsal Bilgi Sınama Bulgularının Değerlendirilmesi

Öğrencilerin proje ile ilgili sanatsal bilgilerinin sınanarak değerlendirmeye yardımcı olması amacıyla sanat eğitiminde 3 disiplini içeren Sanat Tarihi, Sanat Eleştirisi, ve Estetik üzerine 8 soru hazırlanmıştır. 2 sanat tarihi, 4 sanat eleştirisi ve 2 estetik soruyla proje ile ilgili sanatsal bilgi saptanmaya çalışılmıştır.

Yapıtı yer ve zaman dilimi içersine yerleştirebilme (sanat tarihi), yapıt üzerinde betimleme, çözümleme, yorum ve yargılama yaparak ona eleştirel bir gözle bakabilme (sanat eleştirisi) ve sanat eserine değer biçebilme(estetik) amacıyla hazırlanan sınama sonuçlarının değerlendirilme biçimi aşağıda verilmiştir.

Tablo 4. Sanatsal bilgi” sınama yaprağı

Sanat Tarihi	1	b	3	Sanat Eleştirisi	Betimleme	c	3	12
	2	c	3		Çözümleme	c	3	
Estetik	1	Sanat yapıtına geçerli bir değer yükleyebilme	4	Sanat Eleştirisi	Yorumlama	Sanat eserinin temasını hissedebilme	3	13
	2	Sanat eserine karşı duyarlı bir tepki verebilme	3		Yargılama	Sanat eserini bir sanatsal kuram içersinde yargılayabilme	3	
TOPLAM								25

Sanat tarihi içerikli sorulan iki soruda öğrenciler yapıtın sanatçısını % 100’lük bir başarı ile, yapıtın dönemini ise %92’lik başarı ile cevaplayabilmişlerdir.

Sanat eleştirisi sorularında özellikle betimleme basamağında %96’lık, çözümleme basamağında ise %72’lik bir başarı ile doğru bir algılama bulunabilmişlerdir. Yorumlama ve yargılama basamaklarında yapıtın temasına ve önemine ilişkin yorumlarını ifade edebilmişlerdir.

Resme değer biçilmeye ilişkin soruların sorulduğu estetik basmağında oldukça tutarlı gerekçelerle resmi değerli bulmuşlardır. *(Bu esere bakmak bana huzur veriyor %8,, biçim ve renklerin kullanımı hoş %8, insanların doğal hallerini gösteriyor %4, kendi kültürümüzü yansıtıyor %4, insanları anlattığı için %8.....vb)*. Barrett (?) Sanat eserlerine belli gerekçelerle değer biçilmeye yönelik şunları söylemektedir. “Çocuklar olgunlaşırken varsayımda bulunabilecek kaabiliyete gelmekte ve soyut işlem basamaklarını anlayabilmektedirler. Kendi bilgi ve deneyimleriyle varsayımda bulunabilmektedirler. Daha küçük çocuklar deneyimlerini doğrudan somut cevaplar vermeye dayalı bir değerlendirme ile yapar. Onlardan büyüklerin yaptığı çok zekice kültürel farklılıklara tepki göstermeleri beklenmemelidir. Onlar, büyük olasılıkla kendi görüşleriyle aynı olacak estetik yargılarda bulunmayacak ve eserin tanımlanabilir içeriğine tepkide bulunacaklardır. Örneğin “ben şu ağacı sevdim, bu güzel bir renk” diyebilirler. Onlar bir sanat eserini bir fotoğraf gibi algılamaktadır”

Burada fark edilmiştir ki, özellikle sanat eleştirisi yorumlama ve yargılama ile estetik soruları öznelliği gerektiren fakat doğru yanıtında hissedilebileceği *(kesin doğru, doğru olabilir, olmayabilir, kişiye bağlı)* nitelikte sorulardır. Bunun nedeni, sanatın çok yönlü ve karmaşık oluşudur. Bu nedenle D grubu projesi sınama sorularına başka bir alternatif olabilecek eşleştirme sistemi, tamamlama ya da öğrencileri eğlendirebilecek ve sınıfça da katılımın sağlanabileceği çapraz bulmaca sınama amaçlı kullanılabilir.

Genel Değerlendirme Bulguları

Genel değerlendirmeye, bir tür toparlayıcı veya özetleyici ölçümleme ve değerlendirme de denilebilir. Çünkü genel değerlendirme, uygulanan projenin öğretim ve öğrenim aşamalarının tümünü kapsayan

bir toplamdır. İşte bu toplamda öğrenciye, ailelere, okul yöneticileri ve ilgililere bildirilen nottur. Bu not, öğrenciye kendi başarısı hakkında bilgi veren, öğrenciyi güdüleyen ve onun hakkında verilecek kararlara dayanak noktası olduğu gibi öğretmenin de kendisini değerlendirebildiği bir durumu oluşturmaktadır.(Bkz.Ek 1)

Bu değerlendirmeye, başarıların ve yeteneğin kanıtlarını içeren geriye doğru bir başarıdır da denilebilir. Genel değerlendirmede sadece tek tek aktiviteler üzerinde durulmaz, sanatsal sürecin önemli yönleri, oluşum ve gelişimi ile ilgilenilir. Burada asıl amaç gelecekteki öğrenme ihtiyaçlarının ve stratejilerini devam eden öğrenme ve öğrencinin ilerlemesinde tespit etmektir (Barrett ,?).

Genel değerlendirme ölçütler şöyle toparlanmıştır.

Tablo 5. Genel Değerlendirme Ölçütleri

ÖLÇÜTLER	VERİLEN	PUAN
Süreç, Öz değerlendirme ve Kanaat	50
Ürün	25
Sanatsal bilgi	25
TOPLAM	100

Puanlama 100 üzerinden yapılsa da, şu anda ilköğretimde geçerli olan 5'lik puanlama sistemine göre uyarlanmıştır.* İ.K.Y. Mad. 33'e göre her sınıf için gösterilen derslerde öğrencilerin başarıları dört ayrı notla, başarısızlıkları ise bir tek notla değerlendirilir. Buna göre verilecek notlar ve puanlar şöyle değerlendirilir.

Tablo 6. İlköğretimde Geçerli Notlandırma Sistemi (İKY)

Dereceleme	Rakam ile	Puanlama
Pekiyi	5	85-100
İyi	4	70-84
Orta	3	55-69
Geçer	2	45-54
Başarısız	1	0-44

Tablo 7. D G.ve N.B. Projesi Sınıf Başarı Genel Değerlendirme Bulguları

NOT	PUAN ARALIĞI	SAYI	BAŞARI YÜZDESİ
5	85-100	14	% 56
4	75-84	8	%32
3	55-74	2	%8
2	45-54	1	%4
1	0-44	-	-

Öğrenciler uygulanan proje sonucunda yüksek bir başarı elde etmişlerdir ve düzenlenen son anket sonucunda ders etkinliğindeki deneyimlerin çeşitliliğinden (%60), özgürlükten (%40) ve uygulanan değerlendirmeden hoşnut kaldıklarını (%84) ifade etmişlerdir.

* İlköğretim Kurumları Yönetmeliği 1997- Mad. 32: Değerlendirmede 5'lik not sistemi kullanılır. Öğrencinin başarısını belirlemek amacıyla hazırlanan ölçme araçlarında sadece bilginin ölçülmesine değil kavrama, uygulama, analiz, sentez ve değerlendirme düzeyinde edindikleri davranışlarında ölçülmesine ağırlık verilir.

Bu nedenle değerlendirme için hangi metot seçilirse seçilsin, değerlendirmenin biçimlendirici, özetleyici ve mutlaka, bilgiyi öğrenciyle paylaşan bir planı olması gerekmektedir. Angelo ve Cross (1993) değerlendirmelerden öğretmenin ne öğrettiğinin ve öğrenmekle ne gibi farklılıklar oluşacağını öğrencilere söylenmesi gerektiğini tavsiye etmektedirler. Onlar bu bilginin, öğrencilerin daha aktif bir şekilde konuya katılmalarına ve iyi motive edeceğine inanmaktadırlar (Scally 2001, www.naea-reston.org).

4. Alt Probleme İlişkin Bulgular

Çocuğun özellikle okul öncesi dönemde algılama, düşünme ve biçim verme süreçleriyle çevresini tanımayı, anlamayı, bir anlamda keşfetmeyi öğrenmeye başlamasıyla eleştirisi yetisi de belirmeye başlar. Bu eleştiri yeteneğini mümkün olduğunca erken uyandırmak ve temellendirmek gerekmektedir. Çocuğun bu yeteneğini olumlu ve olumsuz yaşantılar destekleyecek, kamçılayacaktır (San, 1977).

Bu amaçla öğrencilerin eleştirel yetenekleri ile ilgili bulgularını elde edebilmek için öz eleştiri yaprağı uygulanmıştır.

Öğrenci Özeleştiri Bulguları

Öz eleştiri yaprağı ile öğrencilerden sanat eleştirisi basamakları olan betimleme, çözümlene, yorumlama ve yargılama aşamalarını içeren toplam 14 soru ile kendi çalışmalarını, 2 soru ile de arkadaşlarının çalışmalarını değerlendirmeleri istenmiştir.

Bu çalışma ile öğrencilerin sanatsal bir çalışmayı görebilme (betimleme), düzenleyebilme (çözümlene), anlama (yorumlama) ve değer biçebilme (yargılama) yetenekleri derecelenerek değer yargısına ulaşılmıştır.

Betimleme, çözümlene, yorumlama ve yargılama gibi sanat eleştirisi yöntemlerini kullanarak öğrencilerin kendi kendilerini değerlendirmeleri, kendi yapıtlarını yargılamaları için öğrencilerin neyin başarılı olduğunu ve bunun nasıl geliştirilebileceğini yazmaları gerekir. Daha sonra öğretmen öğrencilerin kendi kendilerini değerlendirmelerini derecelendirir (Kırışoğlu ve Stokrocki, 1997).

Bu amaçla uygulanan proje ile ilgili dereceleme şu şekilde yapılmıştır.

Tablo 8. Öğrenci özeleştiri yaprağı (a öğrencisi)

Betimleme	Çözümlene	Yorumlama	Yargı	TOPLAM	Dereceleme
.....3....3....3....3....	...12....	3 İyi – 2 Orta – 1 Yetersiz

- 11-12 Öğrenci SDÖİ* görsel olarak algılayabilmiş, resmine anlama yükleyip geçerli nedenlere dayanarak eleştirel yargıya ulaşabilmiştir.
- 9-10 Öğrenci tatmin edici bir şekilde SDÖİ algılayabilmiş, resmine bir anlam yükleyip, geçerli nedenlere dayanarak eleştirel yargıya ulaşabilmiştir.
- 7- 8 Öğrenci sınırlı bir şekilde SDÖİ algılayabilmiş, resmine bir anlam yükleyip geçerli nedenlere dayanarak eleştirel yargıya kısmen ulaşabilmiştir.
- 5- 6 Eleştirel yeteneğinde ilerleme görülmüştür, fakat daha fazla zamana ve eğitime gereksinim duyuyor.

* SDÖİ . :Sanatsal Düzenleme Öçe ve İlkeleri

Tablo 9. Sınıf Özeleştirisi Sonuç Tablosu

Ölçüt	Değer	Toplam	%
11-12	- Öğrenci SDÖİ görsel olarak algılayabilmiş, resmine anlam yükleyip, geçerli nedenlere dayanarak eleştirel yargıya ulaşabilmiştir.	11	%44
9- 10	- Öğrenci tatmin edici bir şekilde SDÖİ algılayabilmiş, resmine bir anlam yükleyip, geçerli nedenlere dayanarak eleştirel yargıya ulaşabilmiştir.	10	%40
7- 8	- Öğrenci sınırlı bir şekilde SDÖİ algılayabilmiş, resmine bir anlam yükleyip geçerli nedenlere dayanarak eleştirel yargıya kısmen ulaşabilmiştir.	3	%12
5- 6	- Eleştirel yeteneğinde ilerleme görülmemiştir, fakat daha fazla zamana ve eğitime gereksinim duyuyor.	1	%4

Öğrencilerin büyük bir bölümü kendi kendini değerlendirebilen özellikler gösterebilmiş ve yüksek oranda eleştirel yetenekleri gelişmiştir.

Bu değerlendirme öğrenciye dönüt ve düzeltme olanağı vererek öğretme ve öğrenme sisteminin onarımını sağlamaktadır. İnsanın en önemli özelliği olan düşünebilme yetisi öz eleştirisi yapabilmesine neden olmaktadır.

Öğrencinin kendi yaptığı bir eser üzerinde değerlendirme yapabilmesi sanat eğitiminde oldukça önemlidir. Öğretmen, öğrencinin yaptığı işi değerlendirirken, öğrencinin kendi süreç ve ürününü değerlendirebilme yeteneğini de göz önünde bulundurmalıdır. Öğrencilere kendi öğrenmelerinin farkında olabilecekleri kendini yine kendilerinin değerlendirebileceği imkanlar verilmesi gerekmektedir.

Bu nedenle öz değerlendirmede çocuklar kendi eserlerini anlayabilmeyi öğrenerek, genişleyen bir perspektif içinde daha sonraki çalışmalarını planlayabilirler. Onlar bunu bilgi ve öğrenmenin deneyimi ile geliştirilen bir çerçeve içerisinde kendi kişisel değerlendirmelerini yaparlarsa başarabilirler. Kısaca geçmişin ve şu anın geleceğe rehber olacak şekilde değerlendirilmesidir (Barrett ,?).

Sanat Dersi Genel Ölçümleme Testi Bulguları

Ulusal bir standart getirebilme amaçlı uygulanan Resim-iş Dersi Genel Değerlendirme Yaprakları ile; sanatsal öğrenme alanları olan Algılama, Bilgi Edinme, Yargılama, Değer Biçme, ve Ürün (Wilson 1971) oluşturabilme üzerine 6 soru sorulmuş ve öğrencilerin sanatsal öğrenme alanları belirlenmeye çalışılmıştır.

Sanat konusundaki bu değerlendirme şekli Türkiye’de henüz yerleşmiş değildir. Bu değerlendirme belirli öğrenme alanlarını kapsar; Sanat tarihi bilgisi, sanat yapıtlarına göre değer, algı, yargı ve sanatsal çalışmadır.

Değer biçme soruları ile bir öğrencinin sanat biçimlerine karşı tutumu ve daha yenileri için hazır olup olmama durumu saptanabilmektedir. **Algısal sorular** ile öğrencinin sanat öge ve ilkelerini görsel olarak ayırt edebilme yeteneği, **bilgi** soruları yardımıyla da öğrencinin sanat kavramları ya da sanat tarihi gerçeklerini ne kadar anladığını belirlenebilmektedir. **Yargı** soruları düşüncenin en üst düzeyi ve öğrenciler için belki de en zor olanıdır. Çünkü, ulaşılan eleştirel yargı sonucunda “Niçin?” sorusunun da gelmesi gerekmektedir. Yargı soruları ile öğrencinin geçerli nedenlere dayanarak bir sanat yapıtını değerlendirebilme yeteneği saptanmaktadır (Kırıçoğlu ve Stokrocki 1997). **Sanat üretimi** alanı ise, öğrencilerin sanatsal becerileri, problem çözme yaklaşımları ve anlamlı ifadeler için tasarı yetenekleri konusundaki bilgi ve araştırmalarını geliştirmelerine yardımcı olunması açısından önemlidir (Kırıçoğlu ve Stokrocki, 1994)

Bu değerlendirmede sorular sözlü ve görseldir. Öğretmen, sözlü soruları okumakta zorluk çekebilien öğrenciler için kullanabilir. Sorular ön ve son test olarak kullanılabilir. Bir defada yaklaşık yedi ila on soru sormak gerekir; aksi halde deneme yorucu olabilir (Kırıçoğlu ve Stokrocki, 1997).

Burada önemle durulması gereken bir nokta daha vardır. Öğrenci bir sanat eseri karşısında ya da kendi sanatsal çalışmasına karşı eleştirel yargıda bulunması “ben bu ağacı beğendim”, demesi eleştirel bir yargıyı ifade etmez. Burada Niçin? sorusunun da sorulması gerekmektedir. Çünkü hoşlanılan şey hakkında açıklama yapabilmek gerekir. Eğer Niçin? sorusu “çünkü güzel olmuş” yanıtı taşıyorsa eleştirel bir yargı taşımaz. Yüksek bir düşünme düzeyi isteyen “niçin” sorusuna öğrencinin belli bir dayanak oluşturabilmesi gerekmektedir. Yalnızca 3 yardımcı öğrenciye (A,B ve C öğrencileri) uygulanan bu değerlendirme yönteminde A ve B öğrencileri kişisel yargılarını belli gerekçelerle ifade edebilirken C öğrencisi geçerli bir eleştirel yargıya ulaşamamıştır.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu çalışmada ulaşılan sonuçlar ve yapılabilecek öneriler kısaca şunlardır: Öğretmenlerin sanatsal etkinliğin ölçülmesi ve değerlendirilmesinde beklenen ve istenen düzeyde olmadıkları saptanmıştır.

Araştırmada elde edilen verilere göre sanatın öğretiminde nesnel ve öznel öğeler bir bütündür. Yalnız sanatsal bilgiyi sınamak yeterli olmayacağı gibi salt uygulama çalışmalarına da güvenmek veya yalnızca süreci değerlendirmek ya da belli dönemlerde sadece dosya değerlendirmesi yapmak öğrenme ve öğretme sürecinde yetersiz bilgiler verebileceği gibi doğru olmayan sonuçları da ortaya koyacaktır. Bu nedenle öğretimin hedefleri ile değerlendirmenin yapısının birbirine paralel gitmesi gerekmektedir.

Araştırmada elde edilen bulgulara göre sanat öğretmenleri sanatsal bir etkinliğin değerlendirilmesinde sinama, ölçümleme(derecelendirme), öz eleştiri ve eleştiri gibi birbirini tamamlayan ve bütünleyen farklı boyutları kullanmamaktadır. Oysa araştırmacı tarafından hazırlanan uygulama önerisi sonucunda sürecin, ürünün ve sanatsal bilginin sınanmasının yanı sıra öğrencinin kendi değerlendirme ölçütlerinin oluşturabilme düzeyine bakmak amaçlı bir öz eleştiri yapıları uygulanmış ve elde edilen veriler sonucunda bu uygulamaya ilişkin oldukça yüksek bir başarı elde edilmiştir.

Araştırma sonuçlarına göre öğretmenlerin çocuk resimlerini eleştirmedeki tutumları verdikleri yanıtlar gözönüne alındığında olumludur. Fakat sıradan düşüncelerin eleştirel düşünce haline gelebilmesi ancak planlı ve sistematik bir eleştiri programının yürütülmesi ile mümkündür. Bu nedenle sanat öğretiminin çocuk resimlerini eleştirmedeki tutumu önemli olduğu kadar eleştiriyi sistematik bir düzen içerisinde yapabilmesi de önem taşımaktadır. Çünkü, öğrencilerin sanat yapıtlarına eleştirel bakış açıları ancak planlı bir öğretim yöntemi ile mümkün olabilecek ve bu onlarda, öz eleştiri bilinci de geliştirecektir. Bu nedenle resim öğretmenlerinin eleştirel yöntem açısından ve öğrencinin eleştirel davranışlarını değerlendirebilme yönünden bilgilendirilmeleri gerekmektedir.

Öğrencilerin kendi öğrenmelerinin farkında olabilecekleri, kendilerini yine kendilerinin değerlendirebildiği ortamlar oluşturulmalı ve bu tarz değerlendirme biçimleri geliştirilmelidir. Kendi kendine değerlendirme, yapıcı bir gelişime yönelik mükemmel bir yardımcıdır. Bu yöntemin daha geniş bir alana yayılmasıyla kültürel ortamda sanatçıların eserlerinin tartışılmasına ve değerlendirilmesine imkan sağlanmış olacaktır.

Sanatsal öğrenme alanlarına ilişkin genel (ulusal) değerlendirme sistemleri kurup, bu değerlendirmeler ile öğretmen değerlendirmelerinin birleştirilip birbirini tamamlayacak şekilde düzenlenmesi gerekmektedir.

Değerlendirme (araçları) sadece notlandırma amacı ile kullanılmamalıdır. Öğretmenler, değerlendirme araçları ve programlar üzerine bilgi toplamak ve ders planının etkinliğini belirleyebilmek amacıyla öğrencilerle kısa süreli değerlendirme teknikleri denemeleri yapılmalıdır.

Sanatsal bir etkinlik sürecinde ve sonucunda öğrencilerin eleştirel davranışları kimi zaman bireysel, kimi zamanda birbiriyle karışmış bir durumda yazılı, sözlü yada uygulamalı olarak değerlendirilmelidir. Bunun için farklı ve ilgi çekici yöntem, etkinlik ve testler geliştirilmelidir

Araştırma sonuçları göstermektedir ki; öğretme ve öğrenme yöntemleri değiştikçe amaçların ve hedeflerin karşılandığını gösteren değerlendirme yöntemlerinin de değişmesi gerekmektedir. Çünkü dar standartlar yalnızca dar sonuçları ortaya çıkarmaktadır.

Belirli sınırlılıklar içerisinde geçen bu araştırma sonuçları, gerçekleştirilecek yeni ve daha kapsamlı araştırmalarla zenginleştirilecek ve sanat eğitiminde ölçümleme ve değerlendirme yöntemlerine olumlu katkılar sağlayacaktır. Araştırmacı bu alandaki boşluğu kapatmaya yönelik bu tür çalışma ve araştırmaların özellikle üniversitelerde yaygınlaştırılması gereğine inanmaktadır. Özellikle Çok Alanlı Sanat Eğitimi Yöntemleri içeriğinde hazırlanmış olan ölçümleme ve değerlendirme yöntemlerinin Türkiye’de ki okullarda kullanılabilirlik ve uygulanabilirlik düzeyine ilişkin araştırmalar yapılması faydalı olacaktır.

KAYNAKÇA

- AUGHWAINE,D.,(1983) **Art Education and Art Examinations**, (Tez) BIRMINGHAM
- BARRETT, M., (.....) “Guidelines for Evaluation and Assessment in Art and Design Education 5-8 Years”, **Studies in Art Education**
- CEMAL, A., (1996).....“Sanat Tarihinin Felsefesi” **Anadolu Sanat**, Anadolu Ün. G.S.F. Yay., Sayı:5, ESKİŞEHİR.
- FELDMAN, E.B. (1987).....“The Problems of Art Criticism”, **Varieties of Visual Experience** Third Edition
- KIRIŞOĞLU,O ve M.STOKROCKÍ(1997),**İlköğretimde Sanat Eğitimi**, M.E.G.Projesi, YÖK/ Dünya Bankası, ANAKARA
- KIRIŞOĞLU, O., (2002).....**Sanatta Eğitim, Görmek Anlamak Yaratmak**, Pegem Yay. ANKARA
- ÖZSOY, V.,(1996).....”Resim-iş Öğretimi(Sanat Eğitimi): Amacı ve Yapılanması”, **Milli Eğitim Dergisi**, Sayı:131, ANKARA
- ÖZSOY, V., (1998).....”Yetmişbeşinci Yılda Sanat Eğitimi ve Öğretimi, Resim-iş Eğitimi ve Öğretimi” **Milli Eğitim Dergisi**, Sayı:139, ANKARA
- ÖZSOY, V., (2001).....”Sanat Eğitiminde Bir Nitel araştırma Yöntemi: Eğitsel Eleştiri” **Eğitim ve Bilim** ,TED. Yay. Sayı: 122 ANKARA
- SAN,İ.,(1977).....**Sanatsal Yaratma ve Çocukta Yaratıcılık**, Türkiye İş Bankası Yay., ANKARA
- SCALLY,E., (2001).....”Assessment As Part of The Fabric of Teaching” **Advisory NAEA** (National Art Education Association), www.naea-reston.org, RESTON
- TÜRNÜKLÜ, E.,(2001).....”Değerlendirme Sürecinde Yeni Gelişmeler ve Değişen Yaklaşımlar” **Yaşadıkça Eğitim Dergisi** Sayı: 71, İSTANBUL
- (1992).....**İlköğretim Kurumları Resim-iş Müfredat Programı**, MEB. Yay., ANKARA

Ek- 1

A Öğrencisi Ölçümleme ve Değerlendirme Formu

D G. ve N.B. PROJESİ ÖLÇÜMLEME ve DEĞERLENDİRME FORMU
D GRUBU PROJESİ “SÜREÇ” DEĞERLENDİRME YAPRAĞI

No	GÖZLENEN DAVRANIŞLAR	EVE T	KISM EN	HAYI R
1	Çalışmaya hazırlıklı geliyor mu?	x		
2	Araç-gereç sorumluluğu var mı?	x		
3	Araç- gereci kullanma yeterliliği var mı?	x		
4	Özenli çalışıyor mu?	x		
5	Temiz ve düzenli mi?	x		
6	İlgili ve istekli çalışıyor mu?	x		
7	Kendine güveni var mı?	x		
8	Çalışmasında içtenlik ve duyarlılık var mı?	x		
9	Çalışmasına ve çalışanlara saygılı mı?	x		
10	Resminde ki problemlerin çözümünde farklı teknik veya araç-gereç kullanıyor mu?		x	
11	Edindiği bilgi ve izlenimleri çalışmasına yansıtıyor mu?	x		
12	Zamanı iyi kullanabiliyor mu?	x		
13	Konuya hakimiyeti var mı ve dikkati dağılmadan çalışabiliyor mu?	x		
14	Kompozisyon ve kurgulama sorunu yaşamıyor mu?	x		
15	Çalışmasını etki altında kalmadan tamamlayabiliyor mu?	x		
	<i>Davranışların yüzdesi</i>	% 93	%7	%0
	<i>TOPLAM (Evet ve Kısmen'den oluşan olumlu davranışların yüzdesi) %100</i>			

D GRUBU PROJESİ “ÜRÜN” ÖLÇÜMLEME YAPRAĞI

ÖLÇÜTLER	Alınan Puan	Tam Puan
Özgünlük ve yaratıcılık	5	10
Üründeki estetik öğeler	5	5
Teknik beceri	5	5
Verileni alma ve uygulama yetisi	5	5
<i>Toplam</i>	20	25

D GRUBU PROJESİ “SANATSAL BİLGİ” SINAMA YAPRAĞI

Sanat Tarihi	1	b	3	Sanat Eleştirisi	Betimleme	c	3	12
	2	c	3		Çözümleme	a	3	
Estetik	1	Sanat yapıtına geçerli bir değer yükleyebilme	4	Sanat Eleştirisi	Yorumlama	Sanat eserinin temasını hissedebilme	3	13
	2	Sanat eserine karşı duyarlı bir tepki verebilme	3		Yargılama	Sanat eserini bir sanatsal kuram içerisinde yargılayabilme	3	
TOPLAM								

25

D GRUBU PROJESİ ÖĞRENCİ ÖZELEŞTİRİ YAPRAĞI

Betimleme	Çözümleme	Yorumlama	Yargı	TOPLAM	Dereceleme
.....3....3.....	..3.....3..	...12....	3 İyi – 2 Orta – 1 Yetersiz

x	11-12	-Öğrenci S.D.Ö.İ. görsel olarak algılayabilmiş, resmine anlam yükleyip, geçerli nedenlere dayanarak eleştirel yargıya ulaşabilmiştir.
	9- 10	- Öğrenci tatmin edici bir şekilde S.D.Ö.İ. algılayabilmiş, resmine bir anlam yükleyip,geçerli nedenlere dayanarak resmine eleştirel yargıya ulaşabilmiştir.
	7- 8	- Öğrenci sınırlı bir şekilde S.D.Ö.İ. algılayabilmiş, resmine bir anlam yükleyip geçerli nedenlere dayanarak eleştirel yargıya kısmen ulaşabilmiştir.
	5- 6	- Eleştirel yeteneğinde ilerleme görülmüştür, fakat daha fazla zamana ve eğitime ihtiyaç duyuyor.

D GRUBU PROJESİ “GENEL” DEĞERLENDİRME YAPRAĞI

ÖLÇÜTLER	Alınan Puan	Tam Puan
Süreç, Öz değerlendirme ve Kanaat	50	50
Ürün	20	25
Sanatsal Bilgi	25	25
Toplam	95	100